

Impact van de Natuur en Milieufederaties

Insights 2019

De eerste bomen van Plan Boom gingen met hulp van een groot aantal vrijwilligers eind 2019 de grond in.

Foto: Jack Tillmanns

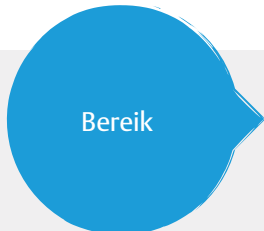
*Samen voor mooie en
duurzame provincies*

**de natuur en
milieufederaties**

De Natuur en Milieufederaties

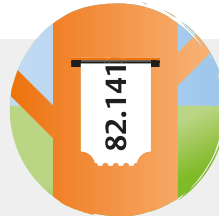
Kerncijfers 2019

Bereik

1.116 aangesloten
lokale groepen en organisaties

82.141 bezoekers
aan de 982 georganiseerde
activiteiten

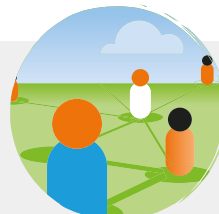
752.248 mensen
online bereikt en ruim
7000 keer in de media

Versterken
maatschappelijk
middenveld

22.276 adviezen
gegeven aan burgers en
lokale organisaties

163 netwerken
opgezet, aan 478 netwerken
deelgenomen

**1.274 maatschappelijke
initiatieven**
ondersteund en 563 initiatieven
helpen opstarten

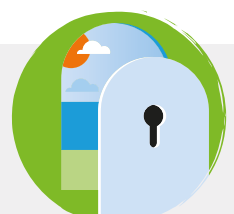
Verduurzamen
bedrijven

715 bedrijven advies gegeven
over duurzame bedrijfsvoering

204 bedrijven
helpen verduurzamen

1.763 bedrijven
toegang gegeven tot een breed netwerk
voor kennisuitwisseling over duurzaamheid

Verduurzamen
overheid

Bij 671 beleidsontwikkeltrajecten
betrokken en hierbij 186 organisaties
vertegenwoordigd

155 zienswijzen ingediend,
waarvan 55% overgenomen

123 concrete plannen
voor beleidsuitvoering ontwikkeld
waarvan 65% in praktijk gebracht

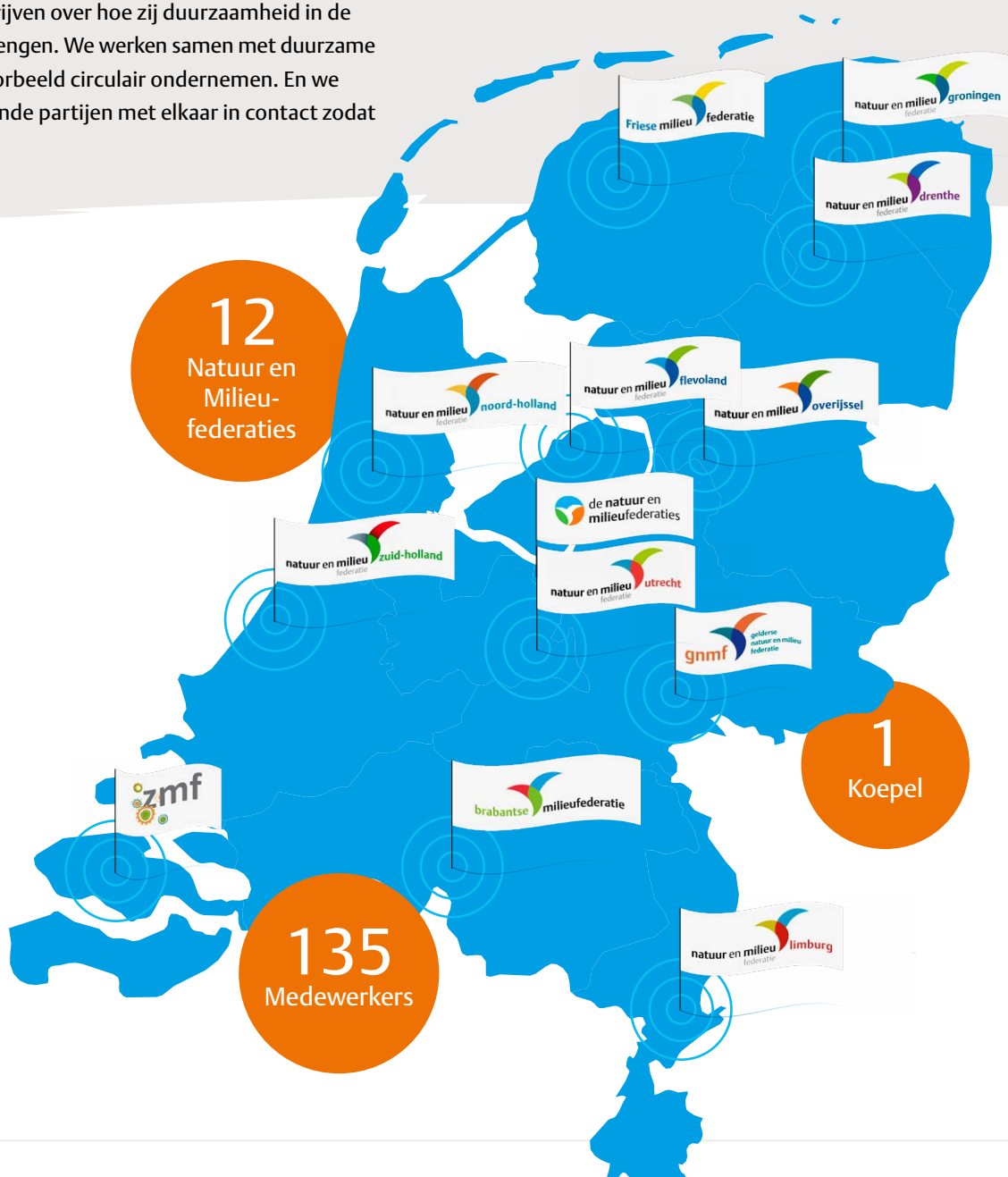
Hoe werken we?

Mooie en duurzame provincies. Daar werken de Natuur en Milieufederaties aan. Om dat doel te bereiken versterken we (vrijwilligers)organisaties die zich inzetten voor het klimaat of de natuur. Wij helpen ze om groene en duurzame projecten te realiseren door advies te geven of door hen te verbinden met lokale overheden en het lokale bedrijfsleven. Zo ondersteunen wij bijvoorbeeld bewoners met het realiseren van een energie-project of een buurtmoestuin.

We adviseren bedrijven over hoe zij duurzaamheid in de praktijk kunnen brengen. We werken samen met duurzame koplopers in bijvoorbeeld circulair ondernemen. En we brengen verschillende partijen met elkaar in contact zodat

bewustwording over duurzaamheid kan toenemen en duurzame projecten ook echt uitgevoerd kunnen gaan worden. Tot slot beïnvloeden we het beleid van lokale en provinciale overheden om zo de belangen van bewoners én van het landschap te behartigen. Ook dragen we bij aan (de versnelling van) de uitvoering van dit beleid.

Jaarlijks meten we als Natuur en Milieufederaties (NMF's) onze impact. Hiermee willen we ook inzicht krijgen in hoe onze activiteiten bijdragen aan het bereiken van de [Sustainable Development Goals](#).

Duurzame energie en energiebesparing

We werken aan een samenleving die zo weinig mogelijk en in ieder geval duurzame energie gebruikt. Om dit te bereiken, ondersteunen we initiatieven van burgers en bedrijven die duurzame energie willen opwekken en/of energie willen besparen, creëren we draagvlak voor een duurzame energievoorziening en stimuleren we overheden en bedrijven om te werken aan energieneutraliteit. Sinds dit jaar werken we actief mee aan het ontwikkelen van de [Regionale Energiestrategieën \(RES\)](#).

Activiteit

- Initiatieven ondersteunen en helpen opstarten
- Adviezen geven over duurzame energie aan initiatieven en burgers
- Kennisbijeenkomsten organiseren
- Input geven op beleid overheden

Output

- **333** energie-initiatieven ondersteund en **129** initiatieven helpen opstarten
- **211** kennisbijeenkomsten georganiseerd over duurzame energie, met **5.664** deelnemers
- **16.632** adviezen gegeven over duurzame energie aan lokale organisaties en burgers
- Bij **262** beleidsontwikkeltrajecten advies gegeven

Effect

- initiatieven hebben meer continuïteit
- kennis over duurzame energie bij bewoners/ initiatieven en overheden toegenomen

Impact

- Initiatieven kunnen duurzame energieprojecten realiseren
- Overheden initiëren zelf een duurzaam energiebeleid

Sustainable Development Goals

Doel 7: Verzekeren toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen
7.2 Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.

Voorbeelden

- ✓ Onze Overijsselse federatie (NMO) heeft samen met een lokale stichting en de Rabobank een zonne-collectief opgericht. Vanuit dit collectief hebben dakeigenaren advies gekregen over zonne-energie, mogelijkheden tot financiering en is er een goede collectieve aanbidding gekozen. Hierdoor waren de bedrijven volledig ontzorgd en hebben zij zon op dak kunnen realiseren.

- ✓ De Utrechtse federatie (NMU) heeft berekeningen gemaakt voor ouders van een school in IJsselstein. Zij wilden aan de slag met zonnepanelen op het dak van de school. Met de berekeningen van de NMU hebben zij het schoolbestuur kunnen overtuigen dat zonnepanelen aantrekkelijk zijn.
- ✓ Onze Flevolandse federatie (NMFF) is van start gegaan met de campagne 'Ontdek je lekje'. Naast huurders en woningeigenaren, worden Flevolandse VIP's uitgedaagd het energielek in hun woning op te sporen via

een energiemeter en deze ervaring te delen. Elke twee weken gaat een meter met iemand mee op pad.

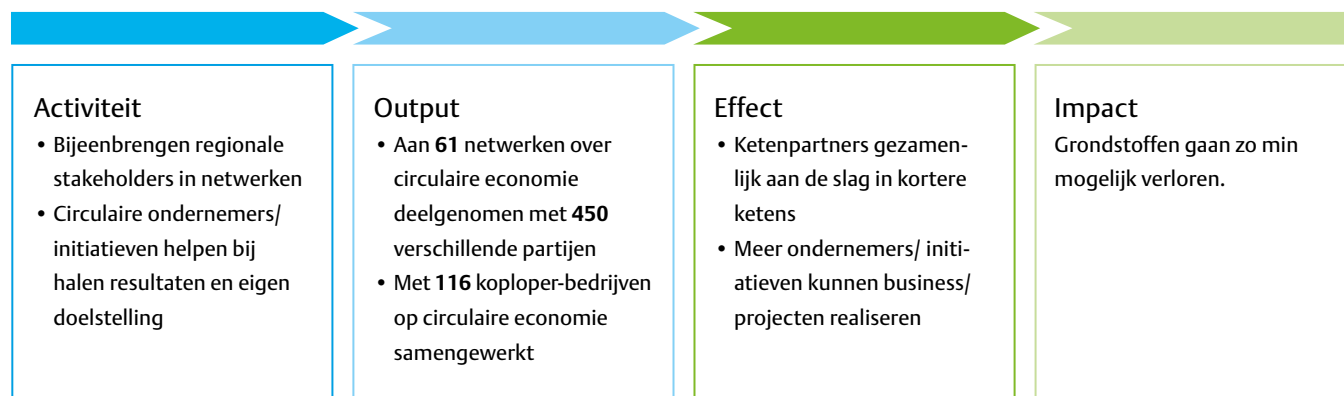
- ✓ Onze Groningse federatie (NMG) heeft het Windplatform Groningen (mede) opgezet: een samenwerking tussen de Gemeente Groningen, de NMG en de energiecoöperatie Grunnegerpower. Samen zijn we een verkenning gestart om te kijken of windenergie mogelijk is rondom de stad Groningen. Onze rol is om, samen met Grunneger Power, de participatie van de omgeving goed te regelen én om ervoor te zorgen dat alle effecten op de natuur goed in kaart zijn gebracht, zodat daar rekening mee gehouden kan worden.
- ✓ De Limburgse federatie (NMFL) heeft aan medewerkers van een woningbouwvereniging voorlichting gegeven over energie bij woningbouw, zodat de medewerkers bewuster zijn over energiebesparing.

- ▶ Ruim **66%** van de bevroagde externe stakeholders die met ons hebben samengewerkt op het thema energie is het (helemaal) eens met de stelling: **Door de samenwerking met de federatie is ons project opgestart, verder gekomen of tot uitvoering gekomen.**
- ▶ Voor onze rol als ondersteuner van maatschappelijke initiatieven geven deze externen ons een **8,3** en voor onze rol als vakinhoudelijk specialist een **7,8**

Circulaire economie

We werken aan een circulaire economie in Nederland door partijen aan elkaar te koppelen en zo (productie) ketens te sluiten. We hebben het platform [servicepunt circulaire economie](#) waar we ondernemers en inwoners helpen om stappen te zetten naar een circulaire economie. Zo werken we aan draagvlak voor circulaire producten en brengen we vraag en aanbod bij elkaar.

Sustainable Development Goals

Doel 12: Verzekeren duurzame consumptie-, en productiepatronen

12.5 Tegen 2030 de [afvalproductie aanzienlijk beperken](#) via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

Voorbeelden

- ✓ De Zeeuwse federatie (ZMf) heeft haar eigen kantoor circulair ingericht. Hierdoor zijn meerdere bedrijven in de regio, zoals de Zeeuwse Bibliotheek, waar de ZMf inwonend is, ook aan de slag gegaan met verduurzaming, door b.v. afval te scheiden op kantoor, duurzame materialen en producten te gebruiken in de catering en na te denken over biodiversiteit op het terrein van de Zeeuwse Bibliotheek.

- ✓ De Friese federatie (FMF) heeft afgelopen jaar advies gegeven aan bedrijven voor het verduurzamen van hun bedrijventerrein. Onder andere 'Mannen van Staal' heeft haar terrein biodivers ingericht. Ook andere bedrijven pakken dit nu op.

- ✓ De Zuid-Hollandse federatie (MNZH) was trekker en facilitator van de benchmark Duurzame Zeehavens: een duurzaamheidsbenchmark van de grootste Europese Zeehavens, 3 Noord-Amerikaanse Zeehavens en de Nederlandse Zeehavens. Doel is inzicht te krijgen in de stand van zaken in CO2-reductie en verduurzaming.

- ✓ De Drentse federatie (NMFD) heeft een consortium begeleid bij de inschrijving op het project Drenthe Woont Circulair, hét praktijklaboratorium in Drenthe voor circulair wonen. De Drentse federatie is nu officieel partner in het overkoepelende project Drenthe Woont Circulair en versterkt het team met kennis over circulair bouwen, duurzaamheid en opschaling.

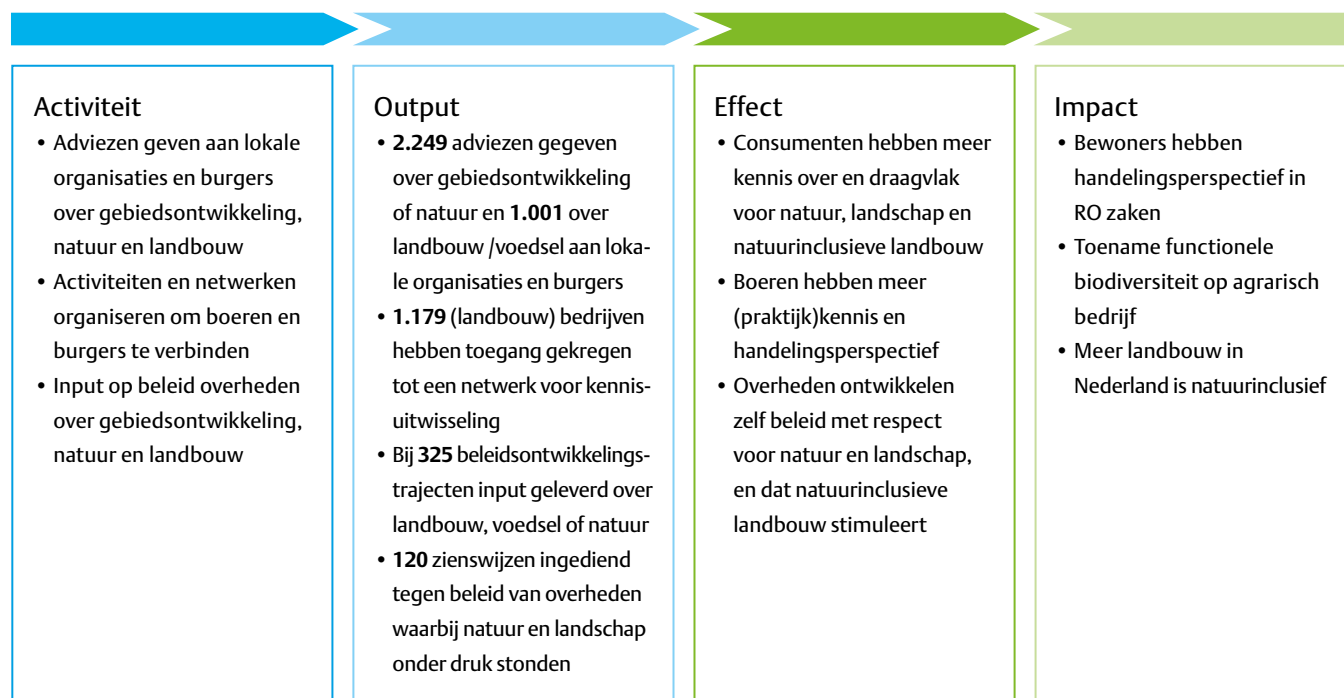

- ▶ Voor de rol van **samenwerkingspartner** geven externe stakeholders die met ons hebben samengewerkt op het thema circulaire economie ons een **8,4**
- ▶ Voor de rol als **meedenker/adviseur** (b.v. over duurzame bedrijfsvoering of bij lokale projecten) geven deze externe stakeholders de federaties een **7,9**
- ▶ **82%** van de onderzochte externe stakeholders is het (helemaal) eens met de stelling: **Door de samenwerking met de federaties hebben we meer samenwerkingspartners/is ons netwerk vergroot.**

Natuur en landbouw

We werken samen met verschillende (regionale) partijen om het landschap en de natuur in Nederland te beschermen en ontwikkelen. We ondersteunen en adviseren initiatieven van burgers en bedrijven die zich inzetten voor biodiversiteit in hun eigen omgeving. We werken samen met boeren en overheden aan een natuurinclusieve landbouw. Van oudsher behartigen wij de belangen van natuur en landschap in het ruimtelijk beleid van lokale en provinciale overheden. Ook zetten we ons ervoor in dat grootschalige zon- en windparken goed in het landschap passen.

Sustainable Development Goals

Doel 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.

15.5 [Dringende en doortastende actie ondernemen](#) om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.

Doel 2: Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en [promoot duurzame landbouw](#).

2.4 Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.

Voorbeelden

- ✓ De Noord-Hollandse federatie (MNH) heeft de Fruittuin van West geholpen met het vergroten van de diversiteit aan bomen en struiken in de fruittuin om bestrijdingsmiddelengebruik in de fruitteelt terug te dringen. Dit als onderdeel van onze Proeftuin Agroforestry Noord-Holland. De federatie is projectleider en organiseert kennis- en ontwerpbijspraken. De Noord-Hollandse federatie heeft subsidie aangevraagd waarmee de plannen zijn uitgevoerd en de aanplant is gerealiseerd.

- ✓ De Gelderse federatie (GNMF) is een van de initiatiefnemers van het Actieplan natuurinclusieve landbouw. Dit actieplan is ontwikkeld met vele groene Gelderse partijen en agrariërs. Het plan biedt toekomstperspectief voor de landbouw, zet in op kringlooplandbouw met meer natuur- en landschapswaarden op het platteland. De initiatiefnemers willen alle Gelderse landbouwbedrijven met grond verleiden om in 2027 natuurinclusief te werken. Het plan is omarmd door de coalitie en deels opgenomen in het coalitieakkoord.

- ✓ Onze Brabantse federatie (BMF) heeft Brabantse Bodem (mede) opgezet, een project waarin het Rijk, de provincie Brabant, gemeente, ZLTO, Rabobank, Brabants Landschap en de BMF samenwerken. De afgelopen drie jaar is er gewerkt aan consensus voor een samenwerkingsproject voor verduurzaming van de landbouw in Midden-Brabant (Van Gogh Nationaal Park i.o.). In 2019 heeft dit geleid tot een goedgekeurd groot projectplan met financiering. In 2020 gaat het project voor meerdere jaren van start.

- ✓ De Limburgse federatie (NMFL) heeft samen met de Milieugroep Roermond en Milieu en Heemkunde Vereniging Swalmen met succes beroep aangetekend tegen de geplande woonwijk in het Melickerveld (bijna 500 woningen). De wijk was gepland in een prachtig glooiend gebied met hoge archeologische waarden en bijzondere diersoorten. De aanleg zou leiden tot een verhoogde stikstofdepositie op omliggende Natura 2000-gebieden. In de hele besluitvorming bij de woonwijk baseerde de gemeenteraad zich op het PAS. Omdat dit in strijd is met Europese regelgeving heeft de Raad van State het besluit voor de woonwijk vernietigd.

Foto: facebook.com/behoudmelickerveld

- ▶ Van de onderzochte externe stakeholders die met ons hebben samengewerkt op het thema landbouw, gebiedsontwikkeling en natuur is bijna **55%** het (helemaal) eens met de stelling dat zij door de activiteiten van de federaties beter betrokken zijn bij of meer invloed hebben op het beleid van de gemeente/provincie.
- ▶ Voor de rol als belangenbehartiger van natuur en milieu geven zij de federaties een **8,1**.

Hoe werken de Natuur en Milieufederaties Regionale Energiestrategieën

De Natuur en Milieufederaties (NMF's) hebben onderzoeksbureau Avance gevraagd om de impact van de NMF's als lid van de Participatiecoalitie op de totstandkoming van Regionale Energiestrategieën (RES'en) te onderzoeken. Avance sprak hiervoor met negen stakeholders die direct betrokken zijn bij het ontwikkelen van de RES'en. Deze stakeholders – afkomstig uit de energiesector, de overheid, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld – hebben de federaties van dichtbij aan het werk gezien en vertellen welke bijdragen de provinciale federaties hebben geleverd.

Wat doen de federaties?

De Natuur en Milieufederaties hebben als lid van de Participatiecoalitie een gedeelde verantwoordelijkheid om de ontwikkeling van de dertig RES'en te begeleiden. Het proces is nog in volle gang. Aan de federaties de taak om de gewone burger te laten meedelen in de transitie. De ambitie is om bewoners in de regio's 50 procent eigendom van lokale energieprojecten te geven. Om dit te bewerkstelligen verspreiden de federaties kennis onder hun partners in het proces. Ook geven ze advies aan de gemeenten en provincies en organiseren bijeenkomsten om inspraak te geven aan hun achterban.

Wat is het resultaat?

De meeste respondenten geven aan dat de federaties dé partij zijn die de 'participatieparagraaf' moet concretiseren in de RES'en. Veel partners kijken met enig ontzag naar het thema: *"50 procent in handen van de samenleving; het is een gigantische ambitie. We vertrouwen op de federaties om het initiatief te nemen om ideeën hierover te vormen. Zij hebben de informatie hierover. Ik zie hen [NMF, red] echt als adviseur op dit gebied."*

In de meeste regio's blijken de NMF's het in hun gestelde vertrouwen niet te beschamen. Ernst-Jan van Haaften van Brabants Landschap, geeft aan: *"Je hebt een partij nodig die het als speerpunt heeft om het echt in de RES op te nemen. En dat gebeurt nu wel door de NMF's."* Door de informatievoorziening en het advies van de Participatiecoalitie begrijpen beleidsmakers en bestuurders het belang van participatie goed. Ze hebben echter nog niet in alle gevallen genoeg handvatten om dit in te passen in de ontwikkeling van concept-RES'en. Volgens coalitiepartner Energie Samen is de meeste vooruitgang geboekt in de RES'en waarin burgerparticipatie duidelijk is gedefinieerd en waar er volwassen energiecoöperaties betrokken zijn.

Jeroen Niezen van Energie coöperatie Noordseveld vertelt: *"50 procent lokaal eigendom was er niet gekomen zonder de NMF's."* Energie Samen geeft aan dat *"NMF constant heeft gehamerd op het streven naar 50 procent eigendom. Veel lokale overheden worstelen hiermee en hebben vragen over de invulling. NMF heeft de antwoorden hierop klaar. Ze brengen veel kennis in over participatie en gaan daar slim in te werk."*

Wat waarderen de respondenten in de NMF's?

De bereidheid tot samenwerking, de proactieve houding, de expertise en het grote netwerk zijn sterke pijlers van de NMF-werkwijze. Stakeholders waarderen de federaties ten eerste om hun expertise in natuur, milieu én duurzame energie. Ze erkennen dat het natuur- en landschapsbelang zeker niet zo goed vertegenwoordigd zou zijn, zonder de NMF's. Door de expertise, proactieve houding en goede samenwerking met maatschappelijke partners bevatten veel concept-RES'en al een duidelijk kader voor de ruimtelijke ordening.

Ook de bereidheid tot samenwerken komt vaak terug als een sterk element binnen de NMF-werkwijze. Geroemd wordt de coördinatiekracht van federaties; het afstemmen van activiteiten met de partners loopt goed. Bijvoorbeeld bij het organiseren van informatiebijeenkomsten. De lijntjes naar elkaar zijn kort.

Waardering is er ook voor de manier waarop de NMF's omgaan met de beperkte menskracht. Dit zorgt er soms voor dat de federaties niet bij alle belangrijke tafelgesprekken aanwezig kunnen zijn. Vaak wordt dit opgelost door de aanwezigheid over coalitiepartners te verdelen. Ernst-Jan van Haaften: *"We informeren elkaar ook goed, stemmen afspraken goed af zodat we onze menskracht slim kunnen verdelen."*

Het algemene beeld over de stijl en werkwijze van ‘de NMF’er’ is positief: *“het zijn hele gedreven en bewogen mensen. Dus je vindt elkaar snel: ze geven ook heel duidelijk aan waar ze voor staan.”* De meeste partners zien in de NMF’s een partij die de boel op gang brengt met voorstellen en ideeën: *“Ze zijn heel proactief; ze nemen echt het voortouw.”* Ralph Kohlmann, sectorleider bij Berenschot, vertelt: *“Op het punt van bewonersparticipatie zijn ze redelijk sturend maar ze zijn niet aan het doorduwen. De personen zijn niet dominant. Ze doen het goed.”*

Dilemma's

Stakeholders die al langer met de federaties samenwerken merken op dat de achterban verdeeld is tussen leden die vinden dat duurzame energieprojecten prioriteit mogen krijgen en andere leden die vinden dat natuur- en omgevingsbelangen altijd voor moeten blijven gaan. Ralph Kohlmann: *“Je merkt dat ze daar op een goede manier zoekende in zijn. Dat waardeer ik wel want ze zitten daarom niet heel geharnast in het gesprek.”* Volgens een deel van de geïnterviewde stakeholders worstelen de federaties zichtbaar met hun positie als ‘objectieve’ beleidsadviseur binnen de Participatiecoalitie. De meeste stakeholders zien dat de NMF’s zich hierin pragmatisch opstellen, hetgeen ze waarderen.

De grote achterban van de federaties kan draagvlak en acceptatie vergroten

Stakeholders erkennen de vertegenwoordigingskracht van de NMF’s. De federaties vertegenwoordigen een achterban van mensen en milieuorganisaties die invloed moeten hebben om voldoende draagvlak te genereren. Aanwezigheid op de bijeenkomsten met de achterban van de NMF’s helpt andere partijen in te zien dat het milieu- en natuurbelang zijn weerslag moet vinden in de RES’en. Ralph Kohlmann zegt hierover: *“Ze [NMF, red] nemen hun achterban mee die een deel van de weerstand vertegenwoordigt. (...) Ze gaan het gesprek aan met hun achterban. Aan de hand van deze gesprekken komen ze met voorstellen. Daarin werken ze goed samen met de energiecoöperaties.”*

De voorlichtingsbijeenkomsten die de federaties organiseren worden vaak goed bezocht, ook door de achterban. *“Ik kan me goed herinneren dat ze verschillende keren het initiatief hebben genomen om een bijeenkomst te organiseren toen het even stil werd rondom de RES.”* De bottom-based aanpak werkt goed. Stakeholders zijn ervan overtuigd dat visies vanuit de achterban goed doorkomen bij bestuurders en de ambtenarij.